

ISLamska Srednjoškolska Vjeronauka

mr. EDINA VEJO

Mladost, najintragantniji i najzahtjevniji životni period. Niko poput mladog čovjeka ne prilazi životu s toliko zapitanosti, treperavog očekivanja, beskompromisnosti u traženju. I niko poput njega ne umije osjetiti isključenost i ispoljiti rezigniranost. Ili, iznenaditi rezervoarom životne energije koja uspijeva i najnegativnije okolnosti dovesti do pozitivnog ishoda. Odveć suptilna i kompleksna je mlada osoba, pa se zato i pokušaji njenog odgajanja ne smiju pojednostavljivati, reducirati, šablonizirati... Pogotovo potcrtavamo duhovnu komponentu odgoja, čiji su medijatori, u našim okolnostima srednjoškolski profesori vjeronauke. Jer, od ljudi koji prenose duhovne vrijednosti očekuje se posebno ljudskost i znanje, intelektualna razigranost, i nadasve interes za čovjeka i njegovu dobro... Kad profesor islamske vjeronauke, svojom osobom, ne posvjedoči ove vrijed-

nosti, ili im bar ne teži, vjeronauka srednjoškolcu postaje dalekom njegovim preokupirajućim emotivnim, pa i spoznajnim shemama.

Srednjoškolska vjeronauka je proces koji usmjeravaju dvostruki, međusobno komplementarni, zadaci:

- rast u vjeri, kroz uređenje odnosa prema svijetu oko sebe, kroz otkrivanje izvora čovjekove moralnosti, otkrivanje smisla postojanja...
- sistematsko saznavanje o vjeri, i to istom dubinom i ozbiljnošću kao što to čine i ostali srednjoškolski predmeti,
- pomoć učenicima u integriranju stečenih saznanja iz drugih nastavnih predmeta sa znanjem o vjeri.

Zamke jednostranog slijeđenja vjeronaučne dimenzije koja je na tragu otvaranja samo jednog njenog zadatka, zapažamo u sljedećim krajnostima:

- kad se kroz vjeronauku samo poučava, bez interesa za učenikovo vjersko iskustvo, njegovu motiviranost, što je veoma nepovoljan kontekst za interiorizaciju (pounutrašnjenje) vrijednosti vjere,
- kada se vjeronauka pretvori u neobavezne razgovore, koji ne dovode do pomaka u znanju u vjeri, do novih spoznaja.

Srednjoškolska vjeronauka je posebna i po tome što se ona obraća osobama koje su već profesionalno orijentirane čime su i njihovi interesi postali specifični: Gimnazijalci su žedni filozofskog i teološkog govorenja, dok bi se medicinski tehničari trebali bolje upoznati s medicinskom etikom prožetom vjerskom dimenzijom!?

Uočavajući da u islamskoj vjeronauci u našim srednjim školama dominira poučavanje o vjeri, smatramo urgentnim progovoriti o zapostavljenom -

antropološkoj dimenziji islamske srednjoškolske vjeronauke. U čemu su temeljne razvojne preokupacije adolescenata? U kakvom okruženju mlada osoba teži svom mladom identitetu? Koje su to osobine identiteta suvremene mlade osobe? Kako otvoriti odgojni prostor nastavi islamske vjeronauke u srednjoj školi?

Dominacija sekulariziranog i identitet mladih

Dominatna razvojna preokupacija adolescentnog perioda je problem identiteta. Ko sam ja i kamo idem, najučestalije je pitanje koje u ovom značajnom razvojnom odsječku, mladi sebi postavljaju. U razvojnoj psihologiji egzistira veoma respektabilna, Eriksonova psihosocijalna teorija razvoja, koja upravo u identitetu vidi temeljnu razvojnu krizu adolescentnog perioda. Dostignuti identitet prepoznatljiv je u osjećanju povjerenja, inicijativi, stabilnom poimanju sebe - prihvaćanju svoga tijela, afektivnih, društvenih i kulturnih interesa...

Mlade osobe u susretu s drugima gube ili potvrđuju svoj identitet. Odgovor svojoj emotivno-kognitivnoj preokupiranosti počesto pronalaze i u prijanjanju uz određenu filozofiju, religiju, ideologiju. Prelaz ka formalno-logičkom mišljenju (Pijaže) i ovladavanje apstraktnim mišljenjem čini ih idealistima, onima koji ne dozvoljavaju

kompromise, već zahtijevaju potpuno, čisto, radikalno... Zato su mladi oni koji sanjaju "dručkije sutra" ili to rezignirano prestaju činiti, što je put ka njihovoj socijalnoj isključenosti.

Sekularizirana misao svoj afektivno-voljni učinak ima u osjećanju indiferentnosti: isključivom zadovoljavanju svojih potreba i želja, bez računanja na drugog, a tim i na Boga, nezuzimanju za vjeru i življenju kao da Boga nema, a pri tome bez osjećanja praznine koja se ne zna ispuniti. U čemu su uporišne tačke smisla koje ovako osjećanje života može ponuditi? Naprotiv, "tržnice smisla" nude mladima i najnastranije ponude! Prevlast interesa za materijalnim obiljem i nekontroliranim tehnološkim razvojem prijeti čovjekovom postojanju. Autoriteti, toliko potrebni u formativnom periodu, izgubljeni su, jer, relativiziranje i nepriznavanje Objektivno važećeg, udaljavanje moralnih normi od Apsolutnog izvorišta, do apsurdna je usitnilo značenje pogleda na život. Pa, da li treba u ovakvom kontekstu očekivati da mlada osoba budućnost vidi kao "bolje sutra" ili kao "crnu rupu"!?

U okruženju u kojem je sve relativno, mladi su prisiljeni na stalni proces brzog prilagođavanja, što oblikuje fluidan, "brzopotezan" identitet, bez dubine i bez cjelovite identifikacije. Subjektivistički imperativ vremena dirigira:

Živi svoj život, budi glavni!
Odatle ignoriranje univerzalnih normi i vlastito odlučivanje, što se posebno odražava u sferi seksualnosti - seksualna funkcija je odvojena od funkcije rađanja i svedena na zabavu. Mladi bivaју učeni da se "iscrpljuju u sadašnjosti", da žive samo za danas, bez znanja o odlaganju ili ulaganju u sutra...

Imponirajući odgovor islamske vjeronauke

Sadržaj islamske vjeronauke je prostor koji treba dopunjavati, jer život postavlja nove zahtjeve, koje u duhu islama treba prepoznati i odgovoriti na njih. Srednjoškolska vjeronauka je prostor u koji se slijevaju mnogovrsne mladalačke životne situacije i kojima ona pokušava odgovoriti: nadnesenošću nad mladom osobom, osluškivanjem njenih nada i raspuklina, najfinijim bdijenjem. Jer, islamska srednjoškolska vjeronauka ne smije slijediti isključivo informativni model koji se sastoji u davanju informacija o islamu. Ovakav model se zadovoljava učeničkim reproduktivnim znanjem - saznato prepričati, ponoviti... Osobno usvajanje vjere mnogo je širi pojam od reproduktivnog znanja i upravo bi ono trebalo biti cilj vjeronauke. To će se dogoditi onda, kad učenik osjeti vjeru u svome životu, u svom načinu osjećanja, doživljavanja, razmišljanja, ponašanja... Kad nastavnik prepozna učenikovu zapitanost i

pruži mu odgovor u perspektivi islama, on je dopro do njegove osjećajnosti, koja i jeste najvažnija u odgoju. Preduvjet ovakvom realiziranju vjeronauke je praćenje svakog učenika u pogledu upravo njegovog vjerskog iskustva i otvorenosti za vjeru.¹

Tada neće biti čudno da se na času vjeronauke zapodjene dijalog i sa učenicima u kojima postoji vjerska distanciranost. Jer, upravo su Bošnjaci počesto ateizirani, ali njihovo uvjerenje nikad ne dovodi u pitanje vezanost za islamsku kulturu. Nastavnik vjeronauke bi trebao umjeti taknuti u zapretno sjećanje na neninu avliju, bajramska okupljanja, poseban ramazanski miris kuće, i prepustiti ova osjećanja vlastitoj odluci, a ne forsirati brze i površne odluke. Jer, islamska vjeronauka je usmjerena ka odgoju najfinije i najdublje osobne dimenzije - osjećajnosti.

Među učenicima koji su naklonjeni vjeri, a koje drugi učenici prema nekoj njihovoj dimenziji respektiraju, nastavnik može imati animatore, koje će svojim pozitivnim vjerskim iskustvom i osjećajem, biti uzor i za druge. Prostor za nastavnika islamske vjeronauke je i rad koji uključuje učenike i koji ih motivira da iznesu svoj stav: Zajedno sa učenicima odrediti temu razgovora, pripremiti sebe i učenike, i poći u osvajanje islamskih odgovora na mladalačka pitanja - suvremeno i tradiciona-



lno; porodica, mladi su za, ali...; kako izabrati životnog partnera; nade i strahovi braka; islamska porodična praksa...

Ovim tekstom samo je otvoren prostor konkretnog pristupa pojedinim problemima srednjoškolske vjeronauke. Dometi ovog teksta dozvoljavaju nastavniku vjeronauke, ali i onima koji osmišljavaju puteve prenošenja vjere, da postavbe sebi i ovakva pitanja:

- Kakav je željeni stepen vjerske zrelosti koji bi mlada osoba trebala dosegnuti po

završetku srednje škole?

- Da li Islamska vjeronauka u školi znači za mladu osobu novi iskorak, drukčiju perspektivu, nagovještaj životne punoće...?

- Pruža li Vaš metod rada mladoj osobi mogućnost da ovako doživi vjeronauku? **m**

Fusnota

1. Ovim je nagoviještena potreba za prikazom metoda pomoću kojih se dopire do vjerskog iskustva pojedinca.